

WPIY Gukqv Kx Kti Lv` msKtUi W` tK hv`"Q?

0Lv` ` wbi vcEvd evsj vt` kmn mgM0cW\_extZ GB gn#Z`nefAK
Avtj mPZ mel q| wekê`vcx Lv` msKU Avi gj`exi cfi ve
ej tqi evBti tbB evsj vt` k| Pj gvb Lv` msKU tKvfbv weivQbæ
NUbv bq eis Gi enr cwi tçfjZ i tqfQ| thgb, AvtQ RvZxq
cwi tçfjZ tZgub AvtQ wek`cwi tçfjZ| cW_ex RfoB MZ KtqK
eQi atj Lv` msKU j`fj` Kiv hv`"Q| Dbqbkxj KtqKiu t`tki
gv`mcQzAvq ht\_ó evovq wek`Lv` evRvti Lv` i Pwn`v tefo
tMtQ| At`-ij qv I KvbWvq Liv I cwiK`v`b eb`vi Kvi tY Mtgi
Drcv`b Ktq tMtQ| `Re Ryj vbx`Zwi i Rb` e`vcK nvti f`Ævi
e`envi j`fj` Kiv hv`"Q| Mtgi RugI f`Ævi Aaxtb Ptj hv`"Q|
Dbz` t`k f`Æv ev Ab`vb` `Re DcKi tYi Rtb` f`ZK w`"Q|
ZvB, Mtgi Drcv`b KtqfQ Ges`vgl tefofQ|
t`ok tKwU RbmsLv` AajwL Z`WPIY Gukqvi Avakvsk gvbfl i B
emevm`wi` *mgvi vbtP| wekê`vcx Lv` te`i Ae`vnZ gj`exi
dtj G AĀtj i gvb| fqven Lv` frte gL ctofQ| G Qrov
weivfbaatibi c0KwZK` thfMi Kvi tY cZ`mkZ Lv` Drcv`b
weivZ nt`"Q| G cwi w`vZ tgvKvtej v Z_v Lv` wbi vcEvd wv0Z
KivB eo P`vtj Ā| ZvB Kwl Drcv`b evx, cby`vbfP Kwl e`e`v
c0Z0, Kwl tZ eúglx dj b D`v`ebmn weivfbae` t`fj`c vbtq GwMtq
thtZ nte| Zte G AĀtj i t`k\_tj vi A\_0wZi gj` Pwv Kv kv`
Kwl ntj I, tKvfbv tKvfbv t`tk G Lv`Zi evx i nvi Zvt`i
RbmsLv` evx i nvti i t`tKI Kg| fvi Z klj sKv Ges cwiK`vb
ev` G AĀtj i ewk me t`KB Avg`wbKZ Lv` i I ci
vbfPkvj | G AĀtj i gvbfl i Rxebgvb Dbqtb AwfbaKgešv
vbtq GwMtq hvl qvi GLbB mgq| hv`Z Aí mgtqi gta`B G
AĀj wU Gukqvi GKwU A_0wZK kv`ai i v0`vntmte weKvk j`vf
Ki tZ cvti | GRb` we`gvb P`vtj Ā_tj v tgvKvtej vq mgvšZ
KgmvP clyqB I ev`evqB Kiv Ri`wi | miv`vntZK wekê`vcx Lv`
mgm`v m`vutK`1974 mvtj tivtg Aby0Z RvZmstNi wek`Lv`
m`všj tb mZK`evYx D`Pwi Z ntqQj | tmlv`b ej v ntqQj Lv`
m`vU I Lv` te`i EaYglx c0Yzv A_0wZK mvgvRK I
ivR`0wZK t`fj` fqven cwi Yvtgi mjo Kti wekê`vcx GK
gnwech0 mjo Kitz cvti Ges GB µgvMZ Lv` NvUvZ wek`k
kZtKwU gvbfl i Rb` `xN`vqx Abvni Avi Acj0 mjo Kite|
weMZ eQi_tj vtZ ZZxq wek`k t`k_tj vtZ weivRgvb Avcigi
RbMtYi Abvni I Acj0RvBZ`-` mgm`v tmB mZK`evYxi
mZ`ZvtK c0vY Kti | 2007 m`bi AMv`- gvfm AvBmj`vt0
RvZmstNi mg`fb miv cW\_exi Mtel K I we`Avbxt` i GKwU
m`všj b nq| D`f`K`, 2015 m`bi gta` Abvni Ges Pig`wi`
A`f`K Kgvfbv| cwi w`vZ wevPbv Kti m`všj tb mZK`evYx` t`q
nq| ej v nq, GKw` tK hLb cW\_exi t`tk t`tk Pj tQ km`
dj vtbv Avi Mew`ci cvj tbi Rtb` DePv Rvgi mS0g ZLb

Avenl qv gE`tj i cwi eZ0 Avi µgea0vb RbmsLv` tefoB
Ptj tQ| dtj AvMvqx 50 eQti i gta` wek`gq GK Lv` msKU
t`Lv` t`te| ej v nq, gvbfl i mSL`v GtZv tevk tefo Ptj tQ th,
Zvt`i Abvms`v`bi Rtb` µtgB tevk, Avtiv tevk cwi gvtY
Lv` km` `i Kvi nte| GtZv`i Kvi th, weMZ GK nvRvi eQti
me`gU th Lv` t`j tMvQ`j v, Zvi tPtqI tevk j`vMte AvMvqx 50
eQti |
wek`Lv` mgm`vi g`j i tqfQ µgea0vb RbmsLv` mgm`v| eZ0vb
I fvel`r Pwn`vi mvt_ RbmsLv`, Lv` I c0KwZK m`v` c0vsi
m`vutK`vbi fY Kti DbqB cwi Kí bv I Kj vtKšKj vbaftY Kiv
DvPZ| tKbbv GKwU t`tki w`fj, cwi evi`-cwi Kí bv, bvMvi K
Avakvmin Ab`vb` mvgvRK cwi tmev RbmsLv` m`v`³ weavq
Rbvuz (Demography) Gme t`fj` t`\_i`Zienb Kti; w0ZxqZt
m`v`Y`KwU I Lv` e`e`v Ges Kwl Lvgtv i DcKi Y I Dcv`vb,
Lvgtv i Drcv`b, `vgRvZKiY, c0µqvRvZKiY, Lvgtv i
Drcv` Z cY`mgM0 ci`ui mshj`| Kv`RB Kwl i mvt_ Kwii Mvi,
mvgvRK, A_0wZK I ivR`0wZK thvMm` mbv`<sup>3</sup> KtY 0m`všj Z
c0P0v0 AZ`š`i`ZcY` ZZxqZt mkj cKvi m`v` t`šZ,
Aw`R, gvbweK0 me\_tj vBvewZ Lv` Drcv`tb wek`I Zt
Dbqbkxj t`tk mnRj f` Kiv`i Kvi0 tmB j`fj` vbtg`
`e`_tj v Asif` nI qv Avek`K; Kwl DcKi Ymgn wek`I Zt
D`Pdj bkxj exR, ivm`vqB K mvi, KxUvkvK I l`p0 tm`Pi cwbmn
Ab`vb` cwb m`v`, mnR ktZ` t`f` m`f` FY I Pvl vev` Dbz`
cby`<sup>3</sup>; Mtel Yvi Rb` ewaZvnti Aw`R I Ab`vb` m`vut` i
mgvni0 tmB mvt_ Zvi r MvZtZ wek`k weivfbae` t`ki Kwl I Lv`
cwi w`vZi Dci Z`-DcvE mel qK gvbUvi s/ cwi ex`fj` tK`
`vcb| Kv`RB Kwl DbqB cwi Kí bv i agv` GKwU i vtof KgmvP
bqB Gi mvt_ Ab`vb` i vtof m`v`³ Zvl we`gvb| GvUvK GKwU
`vqx I Pj gvb KgmvPtZ cwi YZ Kiv`i Kvi Ges Gi mdj Zvi
Rb` KwZcq vbgvbwZ clyqB I tm\_tj v t`tb Pj vl Avek`K|
cW_exi Avev`x Rvgi kZKiv Pwv f`vM`\_i`Zi frte Abep`|
metPtq Dc`j Gj vKv\_tj vi gta` Avt0B tK`xq Avtgvv Kv, hv
75 kZvsk Rug eU`v; AvwKvi 5 frvMi 1 f`vM Rug Abep`; Avi
Gukqvi kZKiv 11 f`vM Rug PrtI i Rtb` Abc`thvMx| cW_extZ
tevk i f`vM Rug bó nq cwb0Z, eb`v ev Abc`h`³ tmP Kv`R|
ewk Rug evZv`m bó nq| Kwl Kv`RI Rvgi f`vZ nq, wek`I Kti
j`v0j PrtI, Avi tcŠbt0cšvK dmj Kivq| tKbbv G mte Rvgi
DePv`Y bó ntq hvq| At`-ij qvi c0Z`tek mel qK GKRb
civgkR etj b th, mvi K_vlv nt`"Q th, c0qvRb ev Afive, tj v`f
Avi AĀZvi Kvi tY Gme NUtQ| tKv_vl tKv_vl gvbfl i Avi
tKvb Dcvq tbB etj B RvgtZ Zviv dj b Ki tQ I ci cvj b
Ki tQ| wKš`Ab`T wek`vRvti i Pwn`v tgvUvZ vMtq Kl.Kiv dmj
dj vt`"Q| Avevi tKv\_vl AewAZ frte Rug Avev` Kiv ntqfQ|
tKv_vl AewAZ frte ZY`fing Kiv ntqfQ|
MZ tm`t`v` gvfm wek`vst`Ki 0dW cvj wv I qvP0 kvl R
c0Z`te`tb ej v ntqfQ, Pj wZ eQti i Rvgyvni t`tk Rtb wek`Rfo
Lv` i `vg 16 kZvsk KtgvQj | Rb` t`tk AvMv`-i gta` Zv
Avevi I 16 kZvsk tefo tMtQ| `vtgi GB EaY0wZi Kvi tY
evsj vt`tki g`Zv Avak RbmsLv` Dbqbkxj t`k_tj v metPtq
tevk wec` coe| wek`Lv` KgmvPi 0evsj vt`k Lv` wbi vcEvd
cwi w`vZ0 kvl R` cW`ze`tb GKRb gvbfl tK m`v` frte evPtZ` w`vK
`β nvRvi 122 K`vj wv Lv` MnY Kitz nq D`j`-Kti ej v
ntqfQ, b`bZg K`vj wv I Zviv cvq bv, evsj vt`tk Ggb gvbfl i

msL'v Oq tKwU 10 j vL | GK nrRvi 800 K'vj wi I MnY Ki tZ cvti bv, Ggb nZ' wi t' i msL'v vZb tKwU 10 j vL | 2005 mvtj cwi msL'v e' jiv cwi Pwj Z Lvrv Rwi c Abhvqx, t' tK G ai tbi RbtMvxi msL'v 40 kZvsk | GB gvbj t' jvi ewl R Avq 160 t' tK 170 Wj vti i Kg | 2007 mvtj vek | Lv' msKt'Ui AvtM vek'vsk cwi Pwj Z Aci GK Rwi t' c t' Lv hvq, nZ' wi t' i msL'v 25 kZvsk t' bgt Gt' tQ | 2009 mvtj Zv te to 42 kZvsk nq | vek | AcjotZ t' fivMv gvbj i vZb fvtMi t' B fvtMi (66 kZvsk) emevm gvT mvZwU t' t' | GB Zvj Kvq i t' t' Q evsj v' t' t' ki bvg | cizte' t' b G Z' cKvk Kiv ntqtQ | vek | kxl'Lv' vbi v' Ev vel qK t' t' el Yv ms' v B' v' i b' v' k' v' j' d' y' v' c' u' j' m' m' i' m' v' P' B' w' v' u' D' t' U' i (B' d' i' c') c' k' v' k' Z' vek | t' j' v' c' w' i' v' i' z' i' m' P' K' - 2010 k' x' l' R' c' u' z' t' e' t' b' e' v' s' j' v' t' k' v' e' l' t' q' e' j' v' n' t' q' t' Q, MZ 25 e' Q' t' i' evsj v' t' k' c' v' P' e' Q' t' i' i' Kg eqm' x' i' k' i' t' i' g' Z' j' n' v' i' K' g' v' t' b' i' t' j' t' i' A' t' b' k' A' M' m' i' z' A' R' B' K' t' i' t' Q | Z' t' e' G' L' t' b' v' c' i' z' G' K' n' r' v' i' v' k' i' i' g' t' a' 54 Rb AcjotZ griv hvq | nvrvti 43 Rb vki eqm Abhvqx eo nq bv, hv vek | t' j' v' t' i' g' v' u' eo bv n' l' q' v' k' i' i' 4 kZvsk | v' v' j' y' i' v' v' j' y' - c' e' G' v' k' q' v' i' t' k' s' j' v' i' g' t' a' evsj v' t' k' v' i' Z, c' v' k' v' b' i' c' e' v' z' g' t' i' i' t' g' v' u' R' v' z' i' q' A' v' t' i' Z' j' b' v' q' v' j' v' c' w' i' v' i' z' f' v' t' j' v' b' q' | vek | Lv' K' g' v' t' i' P' i (W' h' e' B' G' d' i' c') 2009 mvtj cwi Pwj Z evsj v' t' t' ki Lv' v' b' i' v' c' E' v' - c' w' i' v' i' z' v' i' z' v' e' l' t' q' i' c' i' z' t' e' t' b' e' j' v' n' t' q' t' Q, G' K' R' b' g' v' b' j' t' k' m' y' f' v' t' e' t' e' t' P' v' k' i' z' n' t' j' t' B' n' r' v' i' 222 K' v' j' w' i' Lv' MnY Ki tZ nq | v' k' s' evsj v' t' t' k' G' i' t' P' t' q' K' g' K' v' j' w' i' MnY K' t' i, G' g' b' t' j' v' t' k' i' msL'v Oq tKwU GK j vL | GK nrRvi 800-Gi Kg K' v' j' w' i' MnY K' t' i, G' g' b' R' b' t' M' v' o' x' t' k' n' Z' v' i' v' e' v' A' v' j' U' t' c' y' i' D' t' j' t' K' t' i' e' j' v' n' t' q' t' Q, G' t' i' msL'v GK tKwU 20 j vL | GK nrRvi 600-Gi Kg K' v' j' w' i' M' h' y' K' t' i, G' g' b' g' v' b' j' t' k' P' i' g' v' i' v' e' v' n' v' v' K' v' i' c' y' i' D' t' j' t' K' t' i' W' h' e' B' G' d' i' c' i' c' i' z' t' e' t' b' e' j' v' n' t' q' t' Q, G' t' i' msL'v vZb tKwU 10 j vL | B' d' i' c' c' i' z' t' e' t' b' e' j' v' n' t' q' t' Q, A' v' z' w' i' v' R' b' m' s' L' v' i' K' v' i' t' y' evsj v' t' t' k' v' k' i' t' i' A' c' j' o' t' R' i' b' z' m' g' m' v' i' m' g' v' a' v' b' K' i' v' K' w' b' n' t' q' c' o' t' Q | 48 kZvsk b' e' R' v' z' k' R' b' M' Z' t' i' v' t' M' A' v' i' v' s' - n' t' q' 20 kZvsk W' v' q' v' i' q' v' q, v' b' D' t' g' v' b' q' v' q' 15 l' A' b' v' b' t' i' v' t' M' 17 kZvsk v' k' i' g' r' i' v' h' v' q' | g' v' l' v' k' i' A' c' j' o' t' R' i' b' z' K' v' i' t' y' v' e' t' k' j' 35 kZvsk c' v' P' e' Q' t' i' i' Kg eqm' x' v' k' i' g' r' i' v' h' v' q' D' t' j' t' K' t' i' c' i' z' t' e' t' b' e' j' v' n' t' q' t' Q, evsj v' t' t' ki c' w' i' v' i' z' G' t' t' k' v' f' b' o' b' q' | k' n' t' i' i' e' v' - e' v' m' x' v' k' i' t' i' g' Z' j' v' i' z' b' K' v' i' t' y' i' g' t' a' A' b' z' g' A' c' j' o' t' | MZ 1 t' m' t' P' v' t' G' d' G' l' c' k' v' k' Z' evsj v' t' t' k' Lv' c' w' i' v' i' z' - v' e' l' q' K' c' i' z' t' e' t' b' e' j' v' n' t' q' t' Q, P' v' t' j' i' v' g' t' e' t' o' h' v' l' q' v' q' evsj v' t' t' ki c' i' q' 40 j vL g' v' b' j' P' i' g' Lv' v' b' i' v' c' E' v' n' b' z' v' i' g' t' a' c' o' t' Z' h' v' t' Q | G' i' g' t' a' c' v' e' z' P' A' E' M' t' g' i' 40 n' r' v' i' G' e' s' m' w' i' l' A' v' B' j' v' G' j' v' k' v' i' 39 j vL g' v' b' j' Lv' v' b' i' v' c' E' v' n' b' z' v' i' g' t' a' e' m' e' v' m' K' i' t' Q | P' j' v' z' A' v' e' Q' t' i' evsj v' t' t' k' Lv' D' r' c' v' b' MZ e' Q' t' i' i' Z' j' b' v' q' e' o' t' R' v' i' 3 kZvsk e' v' o' t' Z' c' v' t' i' D' t' j' t' K' t' i' G' d' G' l' e' j' t' Q, Z' v' i' c' i' l' evsj v' t' k' t' K' MZ A' v' e' Q' t' i' c' i' q' 40 j vL U' b' v' b' v' i' Lv' A' v' g' v' b' K' i' t' Z' n' t' q' t' Q | A' v' s' R' v' z' k' e' v' R' v' i' t' t' k' G' B' c' y' v' k' b' t' Z' evsj v' t' k' t' K' e' q' K' i' t' Z' n' t' q' t' Q. v' e' c' j' A' t' i' v' i' v' e' t' v' k' g' y' v' | Lv' G' e' s' R' y' j' v' b' n' G' B' v' l' v' i' g' t' a' M' f' x' i' m' a' u' K' t' q' t' Q | A' v' t' M' Lv' U' r' t' k' i' v' R' v' z' k' K' v' i' t' y' e' v' e' n' v' i' K' i' v' n' t' Z' v' | G' l' b' G' l' v'

A' v' v' z' k' K' v' i' t' y' e' v' e' n' v' i' K' i' v' n' t' Q | Lv' G' l' b' R' y' j' v' b' t' Z' i' f' c' v' s' i' n' t' q' h' v' t' Q | M' m' i' e' t' t' k' i' R' b' G' l' v' G' K' U' v' v' e' i' v' U' m' g' m' v' | A' v' i' G' K' U' v' e' l' q' g' t' b' i' v' L' t' Z' n' t' e, P' v' j' D' i' m' e' t' k' v' e' t' k' L' e' G' K' U' v' t' b' | M' g' l' f' v' e' v' i' Z' j' b' v' q' P' v' j' A' Z' s' - e' q' e' u' j' Lv' | G' f' v' t' e' P' j' t' Z' v' k' t' j' e' v' s' j' v' t' k' A' t' f' v' e' l' t' Z' G' K' U' v' Lv' A' v' g' v' b' K' v' i' K' t' t' k' c' w' i' YZ n' t' Z' c' v' t' i' | G' v' e' l' q' u' l' A' v' g' v' t' i' v' n' m' v' t' e' v' b' t' Z' n' t' e | Z' t' e' P' v' t' j' t' P' o' v' K' t' i' v' s' m' a' u' y' v' n' l' q' v' t' M' t' j' l' M' t' g' v' k' s' A' v' g' i' v' Z' v' n' t' Z' c' v' i' e' b' v' | g' v' b' j' v' t' m' t' P' Z' b' n' t' Q, g' a' v' e' E' t' k' v' i' t' j' v' t' k' i' msL'v l' v' k' Q' v' v' e' v' o' t' Q | d' t' j' M' t' g' i' c' i' z' g' v' b' j' t' e' v' k' S' k' t' Q, v' k' s' t' t' k' M' g' D' r' c' v' b' e' v' e' n' v' i' e' v' i' x' i' Z' j' b' v' q' e' v' t' o' v' b' | d' t' j' G' t' j' t' i' n' v' U' v' z' t' e' t' o' B' P' t' j' t' Q | h' z' B' m' g' q' h' v' t' e' G' B' N' v' U' v' z' i' c' w' i' g' v' Y' t' e' t' o' h' v' t' e' | A' v' f' A' v' g' i' v' G' K' m' g' q' Lv' A' v' g' v' b' K' v' i' K' t' t' k' c' w' i' YZ n' t' Z' c' w' i' , v' e' t' k' l' K' t' i' M' t' g' i' t' j' t' i' | Z' v' c' w' i' t' Z' j' e' x' R' G' e' s' W' j' t' Z' v' A' v' g' v' t' i' A' v' g' v' b' K' i' t' Z' B' n' t' e | Lv' D' r' c' v' t' b' R' i' g' i' e' v' e' n' v' i' t' e' t' o' h' v' l' q' v' q' t' Z' j' e' x' R' l' W' j' D' r' c' v' t' b' i' R' b' R' i' g' B' c' v' l' q' v' i' n' t' e | G' i' K' g' c' w' i' v' i' z' z' i' Lv' k' m' D' r' c' v' t' b' m' v' k' K' g' e' v' i' K' i' b' v' v' v' k' v' q' t' t' k' Lv' N' v' U' v' z' t' e' t' o' B' P' j' t' Q | d' t' j' e' v' s' j' v' t' k' v' g' k' L' v' A' v' g' v' b' v' b' f' P' n' t' q' c' o' t' Q | A' b' v' t' k' K' w' l' M' t' e' l' Y' v' l' m' a' u' t' h' v' i' Y' c' i' z' o' v' b' t' j' v' i' K' g' R' v' t' e' l' P' j' t' Q' a' x' i' M' v' z' | v' e' t' k' l' A' i' v' A' v' k' s' K' v' K' i' t' Q' b, k' m' D' r' c' v' t' b' m' v' k' c' w' i' K' i' b' v' M' h' y' i' c' v' k' v' c' v' k' K' w' l' M' t' e' l' Y' v' l' m' a' u' t' h' v' i' Y' K' g' R' v' E' A' v' t' i' v' t' R' v' i' v' i' K' i' v' b' v' n' t' j' evsj v' t' k' t' K' A' v' M' v' g' t' Z' f' q' v' e' n' P' v' t' j' t' A' i' g' t' L' c' o' t' Z' n' t' e | M' t' e' l' Y' v' i' g' v' a' t' g' b' Z' b' R' v' z' D' i' m' e' b' K' t' i' Lv' P' v' n' v' c' i' t' y' i' v' a' q' Z' j' n' j' K' w' l' M' t' e' l' Y' v' G' e' s' m' a' u' t' h' v' i' Y' v' e' f' v' t' M' i' | v' k' s' t' t' k' R' b' m' s' L' v' e' v' i' n' t' i' i' m' t' z' K' w' l' M' t' e' l' Y' v' c' i' z' o' v' b' t' j' v' e' Z' g' v' t' b' Z' v' j' t' g' j' v' t' Z' c' v' i' t' Q' b' v' e' t' j' B' G' B' m' s' K' U' f' q' v' e' n' n' t' Q' e' t' j' v' e' t' k' l' A' t' i' a' v' i' Y' v' | 1971 mvtj i' c' i' G' c' h' s' l' R' b' m' s' L' v' e' v' i' x' i' m' t' z' m' g' v' b' f' v' t' e' P' v' j' m' n' A' b' v' b' k' m' D' r' c' v' b' e' v' i' x' t' c' t' j' l' e' Z' g' v' t' b' D' r' c' v' t' b' h' t' o' N' v' U' v' z' t' t' Lv' h' v' t' Q | m' v' g' v' b' c' i' z' k' j' A' v' e' n' v' l' q' v' i' K' v' i' t' y' m' o' N' v' U' v' z' m' v' g' j' v' t' Z' v' i' n' g' u' k' g' t' l' t' Z' n' q' m' i' K' v' i' t' k' | 1971 mvtj t' t' k' P' v' t' j' i' D' r' c' v' b' v' o' j' G' K' t' K' w' U' U' b' | t' m' m' g' q' R' b' m' s' L' v' v' o' j' c' i' q' m' v' t' o' 7 t' K' w' U' | R' b' m' s' L' v' e' v' i' x' t' c' t' q' v' o' y' n' t' j' l' e' Z' g' v' t' b' D' r' c' v' b' v' z' b' y' e' v' i' x' t' c' t' q' v' o' t' q' t' Q' c' i' q' 3 t' K' w' U' U' b' | Z' e' l' c' i' z' e' Q' i' 8 t' t' k' 10 j vL U' b' P' v' j' A' v' g' v' b' K' i' t' Z' n' t' Q | G' B' v' b' v' c' w' i' g' v' Y' R' i' g' t' Z' v' o' y' d' j' b' e' v' o' t' Z' n' t' e | e' Z' g' v' t' b' t' t' k' t' n' e' i' c' i' z' d' j' b' t' c' s' t' b' v' z' b' U' b' | P' r' t' b' t' n' e' i' c' i' z' d' j' b' 6 U' b' | A' v' M' v' g' x' 15-20 e' Q' i' c' i' Lv' P' v' n' v' t' g' U' v' t' Z' n' t' j' v' b' v' c' w' i' g' v' Y' R' i' g' t' Z' c' i' z' t' n' e' i' t' d' j' b' v' o' y' K' i' t' Z' n' t' e | 1980 mvtj t' n' e' i' c' i' z' t' e' v' t' i' v' a' v' t' b' i' d' j' b' v' o' j' 2 v' k' i' g' K' 11 U' b' | 1998-99 mvtj 2 v' k' i' g' K' 99 U' b' G' e' s' 2005-06 mvtj c' i' q' 4 U' b' | c' w' i' msL'v t' b' t' Lv' h' v' q, 28 e' Q' t' i' t' e' v' t' i' v' a' v' t' b' i' d' j' b' t' e' t' o' t' Q' 2 U' t' b' i' l' K' g' | K' w' l' v' e' A' v' b' v' t' i' e' v' e' Abhvqx t' e' v' t' i' v' a' v' t' b' i' d' j' b' 6 U' t' b' D' e' x' v' K' i' t' Z' A' v' t' i' v' 30 e' Q' t' i' i' t' e' v' k' m' g' q' j' v' M' t' e' | G' l' b' c' k' a' n' t' Q, A' v' g' i' v' v' k' L' v' t' v' v' s' m' a' u' p' z' v' i' v' t' k' h' v' e, b' v' k' v' b' f' P' z' v' i' v' t' k' h' v' e | G' l' v' t' b' v' b' f' P' z' v' i' A' v' n' t' j' v, A' v' g' v' t' i' Lv' D' r' c' v' b' K' g' n' t' j' l' t' m' U' v' A' v' s' R' v' z' k' e' v' R' v' i' t' t' k' t' k' v' i' g' t' Z' v' c' h' i' f' A' v' A' v' g' v' t' i' n' v' t' Z' i' t' q' t' Q | G' l' b' t' Lv' h' v' t' Q, evsj v' t' t' ki R' b' v' t' v' v' s' m' a' u' y' z' v' i' A' R' B' B' v' i' Z' c' y' v' B' m' j' | P' v' j' D' r' c' v' t' b' A' v' g' i' v' v' s' m' a' u' y' v' n' t' j' m' g' m' i' v' q' c' o' e, G' l' v' v' o' t' e' v' S' v' h' v' t' Q | K' v' i' Y, G' l' v' M' g' l' f' v' e' v' i' Z' j' b' v' q' v' e' t' k' t' m' e' t' P' t' q' e' q' e' u' j' Lv' | K' v' i' Y' 2007 mvtj U' v' K' v' v' k' v' i' c' i' l' A' v' g' i' v' A' v' s' R' v' z' k' e' v' R' v' i' t' t' k' P' v' j' v' k' b' t' Z' c' w' i' v' b' | G' K' v' i' t' y' P' v' j' D' r' c' v' t' b' v' s' m' a' u' y' z' v' i' A' R' B' i' v' e' l' q' u' l' t' k' v' i' z' i' v' t' q' G' t' j' t' i' A' v' g' v' t' i' b' v' i' z' t' j' v' t' k'

cbwēðim Ki ðZ nte| evsj vt`tki avb Drcv` b e`q wētK`
mēwāK | mYzi vs GB Drcv` b e`qUv Avgv` i Kgv`ZB nte|
wētKl fivte Rj ðmP e`q Kgv`Z nte| cwōge½, cvÅve, wgvqvbgi,
_vBj`vÜ, wftqZbvq t\_ðKI Avgv` i avb Drcv` b e`q wētK`
A_P Avgv` i GLv`b cōq RvqMv`ZB Nti i mvg`tbB cmb cvl qv
hvq| GUv`i aycevū Kiv| Zvici l e`q AZ`S`tenk|
Gukqv n`Q fiv`zi gnv`k | c\_w`exi P`fj i 90 kZvsk Lvq
GLvbKvi gvbj | Zte c_w`exi Ab`vb` gnv`tki gvbj l fiv`Z
Lvq| ej v nq, c_w`exi A`tR tj vK fiv`zi Dci wbf`f`kxj |
AvSR`wZK avb M`tel Yv BYwUJDUi (Bwi) g`Z, 1970 mvtj th
evi evsj vt`tk gg`SK `w`f`q n`qUj j v Zvi c`ti GB`vi P`fj i
gR`Z mēP`f`q Kg| cōZ eQi miv c\_w`extZ j v`M 43 tKwU Ub
avb, Gevi av`bi dj b Gi tP`f`q Kg nte| Avgiv AvR Ggb
Ae`vb G`m t`c`f`Qw thLv`b` wotq bZb Kti A`tk K`wQB
fiv`vi ZwM` G`m`f`Q| GUv Avgv` i mvg`tb bZb P`v`f`j Ä| GKwU
Aa`vq t`c`w`f`q Ab` Aa`v`q h`vei mU`f`Y| A`_f` D`P dj bkxj
av`bi K`j`v`Y AvR ch`S`l GK i K`ti g`v`b`ō`š`l Ae`v`_v`K`f`j l
AvMv`xi Rb` Zv wK`S` D`c`f`v`Mx nte bv| 10-15-20 eQi GKUv`v
Avev` n`Z n`Z GKw` ðK D`P dj bkxj Rv`f`zi avb` t`j`vi eqm
te`f`Q, Drcv` b nvi K`f`f`Q Ab`w` ðK gwU nwi`f`q t`d`j`f`Q Zvi
`Re k`w`³ | GLb c`ō`q`Rb bZb D``v`f`g me`w`K`Qi g`t`a``vi`Y GK
MwZ m`Å`wi Z Kiv| av`bi bZb Rv`f`zi M`tel Yv l m`ē`ū`v`i Y Kiv,
Kl.ðKi Rb` bZb civgk`q Ab`vb` m`v`q`Zvi Rb` mi Kwvi
cōZ`ō`vb` t`j`v`K Av`f`iv Kvh`Ri fiv`te GwM`f`q Avm`v | RbmsL`v` e`y`i
m`½ m`½B AvMv`gx 10 eQ`ti i Lv` P`v`w` v` c`i`f`Yi fiv`bv h`w`
Avgv` i gv`v`q bv`_v`f`K Zv`f`j AvMv`gx i P`v`f`j Ä tgv`Kwe`j v n`q
DV`te m`w`Z`B Kómv`a`| wētKl K`ti Avgv` i g`Zv D`b`q`bkxj t`\_t`k
h`w` Lv` Avg` w`b Kti P`v`w` v` c`i`Y Ki`ðZ nq, Zv`f`j `e`f`w`K`K
g`y`i wi Rv`f`f`eo ai`ðbi Uv`b co`f`l | GK Lv` P`v`w` v` tgv`Kwe`j v
Ki`ðZ w`M`f`q B iv`ō`K ingukg tL`ðZ nte| eZ`v`v`b mg`f`q G`m` i`ay
`w`f`Y Gukqv bq, wētKl m`Kj D`b`q`bkxj t`_k`b Lv` w`bivc`Evi
w`el`q`U` t`ek` t`Rvi w`_t`q fiv`f`Q | w`f`Y Gukqv`v`w`w`w`v`c`Z
GKK`fiv`te Kw i Ae`vb 26 fiv`M Ges`f`Mv`Uv Rb`f`Mv`ō`xi `ß
ZZxq`y`sk w`b`t`q`w`RZ Kw ðZ | Lv` w`bivc`Evi c`h`f`½ me`f`\_k`B`\_i`Z`j
w`\_t`Q Kw Drcv``ðbi l`ci | Zte Ab`vb` t`\_t`ki Kw Drcv``b
e`y`i D``v`f`Mi Zj`bv`q w`c`i`f`q Av`M Avgiv| Avgv` i mvg`tb
P`v`q`bv`w`K`sev w`f`f`q`Z`bv`g D``v`ni`Y n`Z` c`i`f`i | c\_w`exi en`r R`beuj
t`\_k` P`v`q`bv` Zv`f` i 130 tKwU Rb`f`Mv`ō`xi Lv` w`bivc`Evi w`b`ō`Z
Ki`ðZ n`v`Bw`e`W avb, m`y`vi n`v`Bw`e`W avb Ges` Zvi l`c`i`i Av`y`b`K
av`bi Rv`Z D`w`eb Ges` Kl.K ch`f`q Zv m`ē`ū`v`i Y Kti`f`Q |
AvMv`gx 20 eQ`ti i Lv` P`v`w` v` c`i`f`Yi c`ō`w`Z Zv`f` i i`f`f`Q e`f`j
Rv`b`f`f`Q`b w`ē`Å`v`xi`v`l Avevi Ab`w` ðK P`v`q`bv` eZ`v`f`b w`k`i`v`q`f`bi
w`\_t`k` t`enk S`f`K cov`q A`_f` fiv`el``ðZ Lv` Nv`Uw`Z`Z covi K`\_v`l
Avgiv` i`ðZ cvB | t`m` t`f`f`f`f` Zv`iv Ab`\_t`_k` t`_t`k P`v`j Avg` w`b`l
Ki`ðZ c`i`f`i | Zte Av`k`v`i K`_v` n`f`j v, P`v`q`bv` h`w` Zv`f` i P`v`w` v`i
10 fiv`M Lv``km` Avg` w`b` Kti Zv`f`j Zv` nte Av`SR`w`ZK
i`d`Z`w`b` eiv`v`ti i tgv`U Lv``k`f`m`i A`tR`l | t`m` t`f`f`f`f` D`b`q`bkxj
t`\_k`_t`j v` Avg` w`b` Ki`ðZ P`v`f`f`j l i`d`Z`w`b` eiv`v`ti m`¼`U Ges` D`P
g`f`j` i A`tk`B` mg`q`B` t`c`i` DV`te bv | G` t`f`f`f`f` w`f`f`q`Z`bv`f`gi w`el`q`U
Av`j`v` v`l Zv`iv` c`ā`vb Lv``km` avb Drcv``ðbi Rb` m`Kj` c`h`y`³ i
AZ`š`l`m`dj c`ō`q`M Kti GK`b`w`Ri m`y`o` Kti`f`Q | M`tel Yv l
m`ē`ū`v`i Y Zrci`Zv Ges` t`m` t`\_t`ki t`Mv`Uv Rb`f`Mv`ō`xi Av`š`w`i K
t`P`ō`v`q GK mg`f`q i Lv``m`¼`f`U`i` t`_k` w`f`f`q`Z`bv`g GLb c\_w`exi

w`Z`x`q` ep`Eg P`v`j i`d`Z`w`b`Kvi K`\_t`_k` | Zv`iv` w`K`S` Av`en`v`l` qv,
cwi`\_t`ek, cwi`w`_w`Z me`w`et`e`P`bv`q` t`i`f`L Lv``km` Drcv``ðb
Zrci`fiv`te GwM`f`q P`f`j`f`Q | G` c`ō`k`e` Avgiv` i`f`q`U` w`c`i`f`Q`f`Q |
Rv`Z`x`q` w`R`w`w`v`c`Z Avgv` i Kw i w`m`v` Kgv`f`Q | mi Kv`f`i i
cwi`msL`vb Ab`f`v`q` Kw ðZ w`R`w`w`v`c`i w`m`v`Uv Kg`_t`enk 21 kZv`st`k
G`m` t`v`f`K`f`Q | A\_P` k`g`k`w`³ GL`f`v` GB Lv`f`Z 60 t`_t`K 62
kZv`sk | Kw ðZ K`Ab` Lv`f`Z k`g`k`w`³ i` c`ō`w`k`Z`\_v`b`v`š`i` n`Q`
bv | d`f`j M`ō`g`Y`_w`i``æ`l Kgv`f`Q bv | Avgv` i Lv``k`f`m`i
f`v`iv`Bw`U`i Afve` i`f`f`Q`f`Q | j`ebv`³ Zv l Rj`v`e`x`v` m`w`v`Å`z`Rv`f`zi
Afve` i`f`f`Q`f`Q | h`w` l m`ē`c`ō`Z` w`ebv l w`ē`j` eYv`³ m`w`v`Å`z`av`f`bi Rv`Z
D`w`eb` Kti`f`Q | Zte Zv` Kl.K ch`f`q GL`f`v` t`m`fiv`te t`c`f`Q`w`b`
Kw i`ay`Avgv` i` m`g`e`a`g`v`b` RbmsL`vi Lv`f`i i` t`c`f`w`U` b`q` | e`
Av`k`q, Kgv`f`i`vb, w`k`i l` e`w`YR` c`h`v`f`i`i` Rb` Kw i`\_i`Z`j`
Acwi`m`x`g`| gv`b`f`li t`g`š`w`j` K P`v`w`\_v`_t`j`vi c`i`Y`nl`qv`bv`nl`qv`
w`b`f`f` Kti Kw i` m`d`j` Zv l w`e`d`j` Zvi l`ci` | Avevi Rv`Z`x`q`
A`\_v`m`i`Zi w`e`K`v`k, D`r`Kl`°`Ac`Kl`°`ev` Ae`f`f`q` w`b`f`f` Kti Kw i`
l`ci` | m`½`Z` Kvi`f`Y`B` Av`R` Kw i`v`R`%`w`Z`K, m`v`g`w`R`K l` A`_v`w`w`Z`K
t`f`f`i`i` g`j` Bmj`| thLv`f`b Avgv` i iv`ō`f`q` b`w`Z` w`b`a`f`K t`\_t`K`i`i`
Kti`kn`f`i i` w`P`š`f`k`x`j` gv`b`f`li`\_w`o` w`b`e`x` Kiv A`tk`B` Av`f`MB
c`ō`q`R`b`\_v`K`f`j` l`_t`L`R`b`K` n`f`j` l` m`w`Z` th Kw i` eiv`ei` w`K`vi` n`q`
Av`m`f`Q` Uv`v` D`\_v`m`x`Zvi | th` Kvi`f`Y` Kl.K`f`i` i` fiv`f`M`i` cwi` e`Z`v`
nq`v`b | Kl.K` t`e`w`i`f`q` Av`m`f`Z` cv`f`v`b` A`_v`m`i`Zi` P`v`j` K` w`n`f`m`te`
mvg`f`bi Kiv`Zv`f`i | evsj vt`tki Kl.Kiv` Lp`B` Mwi`e` | Zv`iv` w`b`R`^
Av`a`Kvi` Av`_v`t`q`i` c`ō`k`ac`to` Av`f`Q` t`c`ō`f`bi Kiv`Zv`f`i | P`j` gv`b` Avev`
Z`\_` c`h`y`³ i` mg`f`q`l` Zv`iv` w`c`i`f`q` Av`f`Q` Z`\_` Av`a`Kvi` t`_t`K`
A`tk`B`\_M`g` Rv`q`Mv`q` m`f`c`q` cmb t`_t`K`i`i` Kti R`x`eb` h`v`c`ðbi` me`
Av`a`Kvi` t`_t`K`B` e`w`Å`Z` Zv`iv` | A\_P` Zv`f` i l`ci` fiv`m` Kti`B` P`j`f`Q`
Kw i`c`ā`vb` evsj vt`tki Kw i` A`\_v`m`i`Z`| thLv`f`b` Kl.K` eQi` e`v`c`x` biv`v`
D`c`Ki`f`Yi` m`S`K`U,` d`m`f`j` i` t`iv`M` eiv`v`B,` cY` cwi`e`n`ðbi
c`ō`Z`ē`U`K`Z`v,` m`p`z`eiv`Rvi` K`w`f`g`v`i` Afve`| Kl.K` Zvi` Drcw`\_Z`
c`i`Y`i` b`v`h`g`j` cv`q`bv`| w`b`f`Ri` Drcw`\_Z` c`i`Y`i` g`j``bv` t`c`f`j` l
Zv`f`K` Kw i`D`c`Ki`Y`w`K`b`Z` n`t`Q` A`tk`B` D`P`g`f`j`_ | Drcv``b` Li`ðPi
m`½` t`Kv`f`v`fiv`te`B` t`m` c`y`l`f`q` DV`f`Z` cwi`f`Q`bv`| g`a`\_`ē`f`f`v`M`xi
t`\_šiv`Z`f`_t`\_t`K` g`y`³ n`l`qvi` Rb` Kl.ðKi` c`ō`q`Rb` m`v`S`Mv`v`B`K` w`³` l`
HK`|
M`v`m` l` w`ē`j`Z` m`S`K`U` m`ē`c`ō`Z`K` mg`f`q` evsj vt`tki` w`k`i`v`q`f`bi` MwZ`
_w`g`f`q` w`\_t`q`f`Q` | Kgv`f`i`vb` K`f`g` h`vei` Kvi`f`Y` gv`b`f`li` Av`q` w`ē`tkl`
Kti` Mwi`e` gv`b`f`li` Av`q` K`f`g` t`M`f`Q`| g`a`w`ē`f`Ei` Ae`\_v`l` t`k`v`P`bx`q`
n`q` t`M`f`Q` | Gi` mēw`K`ō`j` th` c`f`ve` l`vei` t`K`bvi` m`f`g`Zv`_Z`\_v`
Av`a`Kvi`ðK` m`S`K`w`P`Z` Kti` t`d`f`j`f`Q` | Gi` cwi` t`c`f`f`f`Z` Lv`
w`bivc`Evi` w`el`q`U` bZb` g`v`l`v` t`c`f`f`Q`f`Q` | P`v`j` K`j` g`w`j` K` t`\_t`K`i`i`
Kti` e`ē`m`w`q`iv` Lv``km`` g`Ry` Kti` eiv`v`ti` Kw i`g` m`S`K`U` `Zix`
Ki`f`Q` e`f`j` mi`Kv`f`i` Zid` t`_t`K` Aw`f`f`h`w`M` Kiv`n`t`Q` | g`Ry`_w`i`
i`L`ðZ` mi`Kvi` t`di` g`Ry` Av`Bb` c`f`q`f`bi` w`m`x`v`š`\_w`b`f`Q`f`Q` | 1953
mvtj`i` g`Ry` w`ē`v`ax` Av`f`_k``ō`b`÷`\_t`ē`j` c`ō`B`m` K`f`U`f`j` G`U` Gw`U`
t`n`w`S`°`Aw`f`f`°`R`w`i` Kiv`n`q` | G` Av`f`_t`ki` w`f`ē`f`Z`B` ZLb` P`v`j` K`j`
g`w`j` K` l` e`ē`m`v`q`f`i` j`v`B`m`Y` t`_q`v`n`Zv`| w`K`S``g`y`³` eiv`Rvi`
A`\_v`m`i`Zi` Kvi`f`Y` Av`f`_k`w`U` 1991` mvtj` e`w`Z`j` Kiv`n`q` | mi`Kvi`
Avevi` Av`B`w`U` bZb` Kti` c`f`q`f`bi` w`m`x`v`š`\_w`b`f`Q`f`Q` |
t`gv`Uv`\_v`f`M` Avgv` i` GB` w`c`f`g`v`Z`f`ig`f`K` Avgiv` Kw i`c`ā`vb,` Kw i`
w`b`f`f`BZ`w` w`ē`tkl`f`Y` w`ē`tkl`w`q`Z` Kti`_w`M`K` | Kvi`Y` c`ō`P`x`b` Kuj`
t`\_t`K`B` G` A`Å`f`j`i` gv`b`f`li` c`ā`vb` R`w`e`Kv` Kw i` fiv`v,` m`\_w`Z`
m`w`v`w`Z` mēw`K`ō`B` Av`ew`Z`Z` n`t`q`f`Q` Kw i` Kw i` w`b`f`f`R`x`eb` e`ē`\_t`f`K`

tk`^kTi | Kwl we`tkl Áiv Rvbvb, G AĀtj Kwl i cĀvb wbgvqK
 cwb| evsj v` k b`xgvZK t` k etj B mRj v mċj v km` k`vgj v
 ntqQj | wKŠ`Kvtj i weeZĤb GB tQvĀ Rbc` cwb| Kvi tYB
 cĀZteki tlvbvtj i wKvi nq| cwbi Kvi tYB t`tki Kwl
 Avev` wecbntZ etmQ| gi`Kiy cĀuqv` i i` ntqQ| Pj wZ
 fertiv tġsmġg m`vġj v tġmktb cwb cvl qv hv`Q bv| cwbi t`
 bġP tbtġ tMġQ| Gi Ab`Zg Kvi Y nt`Q diviv` v eia t`vcb Kti
 fvi tZi GKZi dvrġte cwb cĀ`vni bmxZ Aej` b| hvi Kvi tY,
 t`tki tKvb tKvb AĀj eQti i tewki fVm mgq Rj gMġvKtQ,
 Kwl Pġgfvte e`vnZ nt`Q| K.L.K gvi Lv`Q| fe`tni gġZv
 `jLfvġ Zwi nt`Q| Avevi tKvb tKvb AĀj Zvi Rj evqMZ
 `enkó` nmi tġ LivcĒY ntġ DVġQ| A_Ĥ th diviv` vi Kvi tYB
 Gġ tġ Livq dmj nwb NUġQ, Avevi tmB diviv` vi Kvi tYB eb`vq
 dmj webvK nt`Q| G we l qU Kwl i `y` tbtġ Avmv wKsev Lv`
 msKġUi gġLvgvL nl qvi Ab`Zg Kvi Y| Gi lci Rj evqj
 cwi eZĤb cĀKwZK wechġ tZv i tġtQb|
 we`tki Zvcgvġ v mġvstġ ep` cvt`Q| tKvġbv tKvġbv mġv`
 DcKj xq t` k cĀKwZK wechġq SġKcY`ntġ DVġQ| AvšRġZK
 cwi tekue` t` i Z` nt`Q, evsj v` k meġPġq tewk` tġhMġcĒY
 AĀj | Dbz we`tki cwi tek weġivax Zrci Zvi cġve cotQ
 Avgv` i gġZv Dbġbġkj t`tk| cĀKwZK `tġhMi Kvi tY
 Avgv` i Kwl w` tbi ci w` b AġbK tewk msKUVcbntġ DVġQ|
 we`tkl Kti weġc Rj evqj `tġhMi SġK Avi RbmsL`vi Pvc
 meWQzgv`vq ti tL GLb cĀqvRb hġMvctġhvMx Kwl Mġel Yv| bZb
 Mġel Yv, bZb Kwl tKSkj l bZb bZb cġv` K.L.K chġq Qmġq
 w` tZ bv cvi tġ mġa msKġU cotġ Kwl | GKBFvte cĀqvRb
 Avġiv Dbz l dj bġkj RvġZi exR| hv eiaZ RbmsL`vi Lv`
 Pwn` v ci tY mrvqK fvgKv iLvLe|
 cġ_exi Dġvqġbi cġvte Rj evqy l cwi teki th cwi eZĤ Zvi
 mġ½ Zj vġvġ tġ Avgv` i Kwl Mġel Yv l Drcv` b Kvhġrg
 G_ t`Q bv| t`tki K.L.Kiv bZp bZb ARvbv mġv` v l wechġq
 gġLvgvL nt`Qb| Avenv l qv l Rj evqMZ wechġ mnbġkj dmj
 Drcv` tbi cvkvcwK gwU l `Re Dcr` vb ep` Kiv Ges
 cwi tekevġe Kwl i w` tġ Avgv` i AMġi nl qvi weKġ tB|
 %enkK Rj evqycwi eZĤbi dtj evsj v` tġ 15 eQti i gġa` G
 eQi meġPġq Kg ewó ntġQ| Avenv l qwe` iv RwbġtġQb, G eQi
 Rġ-Rj vB, AvM÷ l tġ tPġtġ 47 nRvi 447 vġvġ vġvġ
 ewócvZ tġ KW`Kiv nq| MZ eQi GKb mgġq 56 nRvi 163
 vġvġ vġvġ, 2008 mġj 60 nRvi 551 vġvġ vġvġ Ges 2007
 mġj 66 nRvi 520 vġvġ vġvġ ewócvZ tġ KW`Kiv nq|
 mg` t cġ\_exi gvby AvR` tUv weġtġ tek wPvšZ| Zvi GKwU nj
 Rj evqycwi eZĤ, AcġwU gvby l Lv` w b ivcĒvi we l q| Rj evqy
 cwi eZĤb Lv` km` Drcv` tbi cġve cġotQ| Zvi ci mġeaġyb
 RbġMwó l Lv` Pwn` v ci tYi Rb` cĀZtġhMvZv wġĒEK Kwl R
 Drcv` tbi Rb` yMZ gvġv hvPvB-evQvB bv Kti B Zvi Drcv` b
 Kiv nt`Q| t`v` mġPZb e`v` t` tġK i i` Kti Kwl l
 cwi tekev` xiv AvR cwi ewZ avivi mġv` Lvc LvBġq gvby l i
 t`v` AUW iLvli gZ Lv` Drcv` tbi weġtġ bRi w` tġtQb| th
 Rb` Kwl R Drcv` tbi tKvbġc i vmvqwbK mvi, KxUvġK,
 QġvKvġK, tMġ ni tġgv, GwUevqWJ K GġbġK Ab` th tKvb
 Kwl g DcKiY e`envi bv Kti cĀKwZ cĀĒ DcKiY e`envi i
 gva tġ Lv` Drcv` tbi gġwbġtek Kti tQb| tmB cĀqvRtġ weKġ
 Lv` MġtYi gva tġ wġtġ K vKvi cġv m wġt`Qb| GRb` GLb

meLvġb D`Pwi Z nt`Q gvby l i t`v` tġK AUW ti tL `RweK
 e`e tvcvq cwi tek evġe dmj t`Zwi tZ AMġbK dġvġ c`xwZi
 AvgšY| GK cwi msL`vġb Rvbv hvq cġ_extZ 30.6 vġvġ qb tn±i
 RvġtZ `Re Kwl ev AMġbK dġvġ nq| hv cġ\_exi Pj gvġ Avev` x
 Rvġi 2 kZvsk| nRvġW ev D`Pdġ bġkj Lv` t`v` Drcv` b Ges
 tFvM Kti gvby l i kvixi K ai bUv ōetġ vi gġvMi ewW t÷š0 Gi
 KvġQ Gġm `wġtġQ| tKbbv Lv` t`v` Drcv` b Ki tZ wġtġ th
 Kwl g mvi, l lġ ev we l v` i vmvqwbK `ē`w` i vġvġZKi cġve i ay
 gwU, Rj, cwi tek chšB tġtQvB Zv GLb gvbe t`v` tġK t`uk`
 Kti tQ| th Rb` gvby l i Rb` thgb wġZ` bZb ti vM Rb` wġtġQ
 Avevi dmġj i Rb` l A`mġ me ti vMej vB Gġm nRvRi ntġQ| G
 tġtġ Avgv` i th th GġvKvq th dmj fġvġ v nq tmB GġvKvq
 tm ai tbi dmj Drcv` bġK Avgv` i DrmġvZ Kiv` i Kvi |
 thgb cĀZ tn±i RvġtZ Avj yPv l Kti gġvMġĀ 22 Ub cvl qv
 th tZ cvġi | Ab`w` tġK e`ovq Gi Drcv` b 4 t` tġK 5 Ub| ZvB
 Avgv` i gġvMġĀi gġZv GġvKvZB Avj j Pvl ep`ā Kivi lci
 tRvi t` l qv DvPZ| GKBFvte Ab` km` Drcv` tbi tġtġ l GKb
 wmvġ LvU| A_Ĥ wġv` tġ kġm` i mġepP Drcv` tbi cĀZ j vġv`
 ti tL t` tġK Kwl tRvġb fVm Kti wġtZ nġe Ges tRvb wġĒĒZ
 cĀqvRbġq Drcv` tbi Rb` K.L.K t` i cĀYv` bv w` tZ nġe|

fvg ms`vi Ri`ix

fvgntġbi msL`v cĀZw` bB evotQ| GK wġtġte t` Lv tMġQ, MZ
 35 eQti Avgv` i t`tk fvgntġbi msL`v tetġQ wZb` Y|
 eZġvġb tġvU RbġMvóxi 22 kZvsk fvgntġb A_Ĥ 3 tKwU 19
 j vL gvby l i tKvġbv fvg tB| fvg mġm`vi Kvi tY t`tk cĀZ eQi
 cĀq 25 j vL gvġj v ntġ v` tġK| Gme gvġj vq fvgntġb v vġvġMġ
 ntġ v` tġK| ōfvgntġb kĀwU Avgv` i KvġQ AvZ¼ ntġ t` Lv w` tġ l
 evsj v` k A\_ĤwZ mġvġZi GK mġvġvq t` Lv hvq, t`tk Kwl,
 AKwl Lvm Rvġ l Rj vi AvqZb 1 tKwU weNvi l cġi Avi
 fvgntġb cwi evġi msL`v 1 tKwU l KvQvKwQ| Gġtġtġ fvg-Rj v
 ms`vi l Gġ` i gġa` mġv fvg eĒb Kiv ntġ cĀZ tġKi fġtM 1
 weNv Kti cġo| fvg` mġj, Rj` mġj i nvZ t` tġK Lvm Rvġ l Rj v
 D`xvi Kti G mġm`v tġvKwej v Kiv mġe| Gi D`vni Y i tġtQ
 Avgv` i cĀZtekv i vġtġ cġġgetġ½| fvg ms`vġi i Ggb D`vni Y
 i tġtQ tKwU qv l ZvBl qvġb| we l q_ tġj v mi Kvġi i Avgġj Avmv
 LpB` i Kvi | fvg ms`vġi i ci l 1931 mġj ZrKvj xb
 tmwġtġZ BDwġqġb `vġvġ ntġQj | tġ wġtġbi cwi KeĀbv e`_
 ntġQj ZLb| cġġgetġ½ l fvg ms`vġi i ci gvby gviv hv l qvi
 NUbv NġtġQ| wġvġ cvBb, eġvRj, Bt` vġbġkqv, Pxb, tġv` tKvġ
 Gme t`tk GUV Kivi ci cĀġtġ e`_ntġ cġi Kxvġte wK ntġ
 Gġj vġ Gme we l q chġj vPbv Kivi tPġq evsj v` tġi tġvġZUv
 Gġtġtġ wġv` tġvte t` LġZ nġe| Avgv` i t` LġZ nġeġ evsj v` k
 GKwU gġvġ gġvġb t` k| GLvġb Rvġ tġj v eU fġtM fVm ntġ
 hv`Q| meġPġq wec`¼bK we l qUv nt`QŌ DĒi waKvi mġt mġvġĒ
 eĒb| t` Lv hv`Q, cĀZwU cġġKB KġqK fġtM fVm Ki tZ nt`Q|
 GB wefV` i Kvi tY cġv` e`envi i mġebvUv Kġg hv`Q| fvg
 gšġi tBZtZi GKwU cĀZwġvġ `j mġcĀZ cĀġge½ mdi Kti
 GġmġQ| mi Kvi fvi tZi cġġ etġi Av` tġ fvg ms`vġi i cġvġ
 KvR` i i` Kti tQ| G Qvovl fvg tZ wġvRvġj cġvZ cĀqvġMi
 cvBj U cġKġi i KvR Pj tQ|

KgtQ Kwl Rwg, evofo gvb|
Kwl gšprij tqi wntmte t' tk tgvU Rwg cwi gvY 3 tKwU 66 j vL
64 nrVri tn±i | Gi gta' wbu Awew' Rwg cwi gvY 1 tKwU 92
j vL 80 nrVri tn±i, hv tgvU Rwg 53 kZvsk | GK wmvte Rvbv
tMtQ, Acwi Kwir Zfvte wki' -Kvi Lvbv |
iv' wvU wbgfYi Kvi tY cOZ eQi 82 nrVri tn±i Awew' Rwg
Ktg hv'Q | wtkl Kti t' tki' wYvA'tj Mto cOZw' b 2 kZvsk
Kti Rwg j eYv³ Zvq Abvew' ntq hv'Q | Mto eQi KgtQ tgvU
Awew' Rwg 1 kZvsk | weci tZ gvb' | Lv' Pwn' v evofo 1
kugK 4 kZvsk nr'i | RbmsL' v ew' i eZ'v nvi Ae'v nZ
_vK'tj 2020 mvj bMv' t' tki' tgvU RbmsL' v cOq 18 tKwU tZ
tcOte | tm mgq Lv' Pwn' v cOq 25 fivM evofo wKŠ' Rwg
evofo bv | G Ae'v q Awew' Rwg KgtZ _vK'tj evsj v' k'tK
cOqvRbxq Lv' k'tm' i thwMv w' tZ Kw'b GK P'v t' t' Ai g'f Lv' gL
ntZ nte |

i Kvi eb'v | j eYv³ Zv mwn' Av' t' bi RvZ
f'ivi BwU D'w' eb Ges Dbz' cOj' P' | DcKiY e'envi i gva' t'g
Drcv' bkxj Zv ew' i | ci bRi w' tZ nte | Drcv' bkxj Zv ew' i
Rb' wZwU Dcvq Av'Q | GKwU n' Q Avgv' i Kwl Gj vKv
evov' bv | G' t' t' Avgiv tkl ch' q Gtm tMwQ ej v hvq | Avm'tj
Kwl Rwg ew' i Kivi Avgv' i tZgb tKv' bv m' thwMB t' b | m' eZ
c'w' ex' tZ evsj v' k' B GKgv' Kwl tZ tenk Rwg e'envi Kiv
ntq'Q | f'ivi tZ Guv 33 kZvsk | A_P Avgv' i t' t' k 67 f'iv' Mi |
tenk Rwg e'env' n' Q Kwl tZ | m' v' w' kOy' bZb Rwg cvl qv
hv'Q, th' t' v tZgb Drcv' bkxj bq | Av' i Kwl c_ n' Q m' v' c
B' t' U' w' m' U' A_ f' GKb RwtZ eQi GKwaK dmtj i Aver' |
ZZxq Dcvq' n' Q GKb cwi gvY RwtZ dmtj i Drcv' bkxj Zv
ew' i Kiv | Avgv' i 35 t' t' k 40 j vL Ub m' v' i cOqvRb nq |
A_P Avgiv Zv Drcv' b Ki tZ cwi bv c' i v' c' | m' v' i t' t' t'
Avgv' i wtkl Z BDwi qv NvUwZ t' t' k hvq A' t' bK | Avgiv
Drcv' b Kw' BDwi qv gv' 17 j vL Ub | Avgv' i G' t' t' NvUwZ
t' t' k hvq Kg-tenk 12-15 j vL Ub | GB w' ecj cwi gvY BDwi qv
w' t' k t' t' k mi K' v' i c' t' Avg' w' b Kiv w' v' U KvR Ges
e' qe' u' j |

Mtgi Rwg hv'Q f'Uvq
DE'iv A'tj i 16 tRj v Piv A'tj i cOq 85 nrVri tn±i avb |
cOj' Z Pvl v' t' i Rwg f'Av Awew' tZ P'tj tMtQ | t' w' w' t' k
GbwR | I e' w' MZ w' w' t' q' w' K' v' i v' c' j' R j w' w' K' i v' q' G Ae' v' Z' i x
ntq'Q | exR, mvi, tmP | bM' UvKv m' v' q' Zv cvl qv i t' v' f' b' x' q
nvZQw' t' Z K.I. Kiv w' w' t' q' w' K' v' i t' i n' v' t' Z Av' v' q' t' m' Z' t' j' w' t' Q
avbmn cOj' Z Pvl v' t' i Rwg | DE'iv A'tj i bZb cO' YZv avb |
cOj' Z dmtj i cwi e' t' Z' f' Av Pvl | Z' t' Guv i aydmtj i cwi eZ' b
bq, Kwl tZ GK M' f' x' i j' c' v' s' f' i m' P' b' v, h' v' cwi Yv' t' Z Rwg
De' v' Zv w' e' b' o, Rwg t' t' k D' t' Q' n' t' q' K. I. t' k' i w' t' n' t' q' cov Ges
Kwl c' j' R j w' w' K' v' i x' e' e' m' v' q' t' i Kiv q' E' n' t' q' h' v' l q' v' i Av' k' s' K' v
i t' q' t' Q | Av' c' v' Z' w' t' Z Piv A'tj ew' Yw' R' K' w' f' v' E' t' Z GB Kwl tZ
Pvl xiv m' v' q' u' q' K j v' f' e' v' b' n' t' j | Kwl w' e' , A_ B' w' i Z' w' e' |
cwi t' e' k' e' v' xiv Rvb' t' Q' b, w' Piv q' Z | cOj' Z c' x' w' Z' t' Z Pvl v' t' i
gva' t' g K. I. Kiv th' f' v' t' e' Rwg Dcwi f' v' M i q' v' K' t' i Piv A'tj Awew'
Z' w' i Ki Z, GLb Ac' Oj' Z | I w' b' w' e' o Pvl v' t' i Kvi t' Y gw' U
Dcwi f' v' M ev' U' c' m' t' q' j' o' g' v' i Z' K' f' v' t' e' q' w' Z' M' o' n' t' e' | Ktg Avm' t' e

avb P'v' t' i Rwg | w' e' w' N' z' n' t' e' e' m' v' Z' M' t' o' t' Z' v' j' v' i' c' O' q' v' | P' t' i
dmtj i ' e' w' P' T' | c' O' K' w' Z' K' f' v' i' m' v' g' b' o' n' t' e' | K. I. K' Rwg gwj K
_vK'tj | De' v' Zv P'tj hv' l qvq dmj dj v' t' Z cwi t' e' bv | Kwl
e' e' v' i' w' b' q' s' f' y' m' t' g' B' P'tj hv' t' e' ga' ' Z' f' f' w' x' d' U' K' v' e' e' m' v' q' t' i
n' v' t' Z | e' e' m' v' q' x' L' v' g' w' i' t' i' m' t' 1/2 Amg cOZ' thwM' Z' v' q' K. I. K' w' U' K' t' Z
cwi t' e' bv | m' t' g' B' Rwg t' t' k D' t' Q' n' t' q' cwi YZ n' t' e' t' q' j' Z' g' R' j
w' k' s' e' v' m' e' h' v' i' v' q' | th' g' b' m' u' l' Z' v' j' i' v' n' w' i' t' q' u' j' e' b | R' z' t' j' i
Aw' a' K' v' i |

tmP Lvj t' j' v' i' t' e' n' v' j' k' v
v' a' b' Z' v' - c' e' m' g' q' B' GB evsj v' t' k' i Kwl i Ab' K' j' cwi t' e' k' Z' w' i
Rb' Zr' K' v' j' x' b' k' v' m' K' i' v' b' v' b' v' Ae' K' v' w' t' g' v' Z' w' i' K' t' i' w' Q' t' j' b | w' t' k' l
K' t' i' i' t' o' t' g' s' m' t' g' t' h' m' e' G' j' v' K' v' c' w' b' m' s' K' t' U' i' g' f' L' v' g' y' l' n' q' , t' m' m' e'
G' j' v' K' i' v' K' w' l' A' e' v' ' f' w' e' K' i' v' L' t' Z' w' t' k' l' K' t' i' G' K' d' m' j'
Rwg t' j' v' t' Z' d' m' j' ' e' w' P' T' ' Av' b' t' Z' B' Z' w' i' K' i' v' n' q' t' m' P' c' k' i' |
c' k' i' t' j' v' i' t' c' O' t' b' i' j' q' i' w' j' K' w' l' , c' w' i' t' e' k' l' A' v' ' m' v' g' w' R' K'
R' x' e' b' e' e' v' ' f' w' e' K' i' v' L' v' | I' v' t' U' i' ' k' t' K' h' L' b' w' e' k' v' c' x' m' e' R'
w' e' c' t' e' i' W' w' k' t' q' v' n' j' w' K' G' K' B' m' g' q' G' t' t' k' w' e' f' b' o' g' j' v' K' v' q' K' w' l'
t' q' t' i' Ae' K' v' w' t' g' w' M' Z' w' K' O' y' c' w' i' e' Z' b' t' L' v' h' v' q' | Avgiv t' w' l' I B
m' g' q' B' t' t' k' i' e' n' r' t' m' P' c' k' i' w' n' t' m' t' e' P' j' y' n' q' M' z' v' - K' t' c' v' Z' v' q' t' m' P'
c' k' i' | h' v' l' m' e' R' w' e' c' e' A' v' n' v' t' b' i' m' t' 1/2 G' i' t' K' v' b' m' e' u' K' q' u' j' b' v' |
Z' v' i' c' i' l' ' w' Y' - c' w' o' g' v' A' t' j' i' K. I. K' t' i' Rb' I B' t' m' P' c' k' i' w' j'
v' i' ' Y' D' c' K' v' i' x' G' K' Ae' K' v' w' t' g' v' | h' v' g' j' Z' I B' G' j' v' K' i' v' K' w' l' ,
c' w' i' t' e' k' t' t' k' i' i' K' t' i' m' e' L' v' t' b' B' i' v' t' L' A' b' b' ' Ae' v' b' | w' K' s' c' t' i'
I B' c' k' i' t' i' w' e' c' i' t' Z' f' v' i' Z' h' L' b' d' v' i' v' o' e' i' a' w' b' g' y' K' t' i' G' K' Z' i' d'
c' w' b' c' Z' v' n' v' i' i' i' K' t' i' Z' L' b' t' t' k' B' A' v' g' v' t' i' t' t' k' i' K. I. K' t' i'
R' x' e' t' b' t' b' t' g' A' v' m' t' Z' v' t' K' P' i' g' G' K' w' e' c' h' e' q' | d' v' i' v' o' v' i' c' f' v' t' e' i' a' y'
t' h' ' w' Y' - c' w' o' g' v' A' t' j' i' w' R' t' K' t' m' P' c' k' i' G' j' v' K' i' v' K' w' l' A' v' m' v' s' -
n' t' Q' , Z' v' w' K' s' b' q' | A' v' m' v' s' - n' t' Q' t' M' U' v' t' t' k' i' K' w' l' t' m' P' K' v' h' e' g' |
A' e' k' w' e' l' q' w' D' c' j' w' a' K' t' i' B' 1988 m' v' t' j' w' Z' v' e' v' t' i' R' Ges
1995-96 A_ e' Q' t' i' t' g' N' b' v' - a' b' v' t' M' v' t' m' P' c' k' i' P' j' y' n' q' | w' K' s'
Z' v' i' c' i' l' d' v' i' v' o' v' i' e' u' t' a' i' g' v' a' t' g' f' v' i' t' Z' i' w' e' g' v' Z' m' j' f' c' w' b'
w' b' q' s' f' y' i' c' f' v' t' e' B' t' t' k' f' e' t' n' i' g' t' Z' v' G' K' w' a' K' R' j' g' m' e' R' b' c' t' i'
R' s' s' n' t' q' t' Q |

K.I.K nvi v' t' Q' ex' t' Ri Aw' a' K' v' i
dmj Drcv' t' b' i' g' j' DcKiY n' t' Q' exR | Av' i' t' m' B' exR w' b' t' q' P' i' g'
c' Z' v' i' Y' v' K' i' v' n' t' Q' K. I. K' t' i' m' t' 1/2 | P' o' v' t' g' exR w' k' t' b' K' v' s' w' k' Z'
d' j' b' c' v' t' Q' b' b' v' K. I. K' | Aw' a' K' v' s' k' t' K' v' e' u' v' b' x' i' exR t' i' v' c' t' b' i' c' i' I B'
dmtj w' e' f' b' o' t' c' v' K' i' g' v' K' t' o' i' A' v' m' g' Y' t' L' v' w' t' Q' | Kwl gšprij q
t' t' k' i' t' g' v' U' exR Pwn' v' i' 22 f' v' M' m' i' e' i' v' n' K' t' i' v' t' K' e' t' j' ' w' e'
K' i' t' j' | t' e' m' i' K' w' i' exR t' K' v' e' u' v' b' x' t' j' v' i' G' K' M' t' e' l' Y' v' q' Z' v' 11 f' v' M'
e' t' j' R' v' b' v' t' b' v' n' t' q' t' Q' | G' t' Z' A' v' t' i' v' e' j' v' n' t' q' t' Q' , e' Q' t' i' c' O' q' 15 j vL
U' b' w' e' f' b' o' e' x' t' R' i' P' w' n' v' i' t' q' t' Q' | w' K' s' m' i' K' v' i' m' i' e' i' v' n' K' t' i'
m' e' w' g' j' t' q' t' o' j vL U' t' b' i' | K' g' |
c' O' z' w' b' q' Z' K' u' U' b' i' k' K' , i' v' m' v' q' w' b' K' ' e' ' e' v' t' c' i' o' m' v' B' W' e' e' n' v' i' K' i' v' t' Z'
A' v' g' v' t' i' K' w' l' R' w' i' t' m' v' m' t' j' v' Z' v' i' m' e' j' x' j' k' w' s' n' w' i' t' q' t' d' j' t' Q' |
g' w' U' , R' j' , e' v' a' q' A' v' t' j' v' t' h' ' K' i' x' q' Z' v' w' b' t' q' K' w' l' D' r' c' v' t' b' A' e' v' b'
i' v' L' v' i' K' _ v' , Z' v' b' v' n' t' q' G' t' q' t' i' t' j' v' A' v' R' a' v' i' v' e' v' i' n' K' f' v' t' e' B' D' e' v' Z' v'
e' w' i' b' r' t' g' k' w' s' i' v' q' x' t' k' j' t' j' v' i' a' g' v' l' i' v' m' v' q' w' b' K' k' w' s' i' K' v' i' t' Y'
b' o' n' t' q' h' v' t' Q' | w' e' w' o' - w' m' M' v' i' U' D' r' c' v' b' K' v' i' x' t' K' v' e' u' v' b' x' t' j' v' i' b' w' i' b'
Z' v' g' v' K' P' v' l' w' e' t' i' m' d' j' n' t' Q' | Z' v' t' i' d' u' t' c' t' o' K. I. K' avb, M' g'
I' W' j' P' v' l' m' n' L' v' k' t' m' i' D' r' c' v' b' t' Q' t' o' Z' v' g' v' K' P' v' l' S' t' K

cofQb| dtj awb Rngmn Lv`km` Drcv` tbi Avev` x Rng` tj v
nwi tq hvf`Q| Ktg hvf`Q avb Pvj i Drcv` b| Gtz t`tk Lv`
msKU evotQ|

nwi tq hvf`Q avtbi RvZ

wbR`m`ut` i tctUu I Dm`c msi`qY AvBb bv`vKvq GtKi ci
GK m`u` nvi v`Q evsj v`k| wbR` tctUu bv`vKvq
evsj v`k mn Gikqvi t`k`\_tj vi JI pax, tFRl Avi Lv` gvmMmn
wefbomRI MndK`vj m`u` i gwj Kvbn wQbZvB Kti wbtq hvf`Q
euRwZK tKv`ubx`_tj v| cti tctUu` Zwi Kti wbtRt` i m`u`
wntfme evRvi RvZ Ki tQ I Bme tKv`ubx| t`kxq cRwZi cDq
10 nrvi avtbi OmRb tKWw, wVGBG wd`zvi wCQ I cmtcUvU`ev
esk`cui Pq` Zwi bv Kivq Gme avtbi gwj Kv nvi v`bvi Avk`v
t`Lv w` tqtQ| evsj v`k t`tk nwi tq hvl qv Gme avb euRwZK
tKv`ubx`_tj v wfbobv`tg tctUu Kti evRvi RvZ Kivi Dt``m
wbtqtQ| evsj v`k avb Mtel bv B`YUwUDU`-w`m`T Rvbn tMtQ,
1939 mvtj cDZwZ Kwl Mtel bv tKt`` cDg A`\_wZK Dm`c
w`Avb mspvš`-Mtel Yv wefv`Mi Avl Zvq W. wR w` t`z i bvtg
Bui i GKRb w`tkl A` evsj v`tki avtbi Dci Mtel Yv Kti b|
Zwi Mtel Yvq t`Lv tMtQ Gt`tk w`f`b`v`tg`m`g cDq 18 nrvi
avtbi RvZi Pvl nZv| Gme RvZ msi`qY tKvb Dt``m bv
tbl qvq cDq 15 nrvi RvZB GLb nwi tq tMtQ| nwi tq hvl qv
Gme avb tCucwZ`Qovl kvixi K AtbK DcKv`i AvmtZv| thgb
Amj` t`j vKtK Kwj wRiv avb Lvl qvtj tm`\*Z Avtvm` j`vf Kti |
Ggb| avb AvtQ hv Mf`Zx bvi xi Rb`` i Kwi | Gfite wntme
Kti bvbv i Kg avtbi Pvl Kitzv Avgv` i K.L.Kiv| nwi tq hvl qv
Gme avtbi gta` cDq mvtQ 8 nrvi avb evsj v`k avb Mtel Yv
B`YUwUDtUi Rvg`PvRg tm`Ut`i msi`qY AvtQ| emK RvZi
avb`\_tj vi tKvb om` m`tb| evsj v`tki gtZv enRwZK
tKv`ubxvi AvMm`tb cto BwZgta` Gikqv t`tk nwi tq tMtQ 80
nrvi cRwZi avtbi RvZ| nwi tq hvl qv Gme avtbi VvB
wgtj tQ AvSRwZK avb Mtel Yv B`YUwUDtUi nwi tq hvl qv avtbi
cRwZi Zwj Kvq|

wek`vsK gi`weYcbv

wek`vsK Kwl LvZ tgMv cKti i FY wbtq Pj tQ i fsKti i
dumK| `xN`18 eQi ci w`k`vsK evsj v`tki Kwl LvZ` f`m`
GKwU FY w` tqtQ| w`k` tmB F`Yi UvKv Ovo wbtq bvbv Uvj
evnvvv i i` Kti tQ FY w`t`j`v` GB ms`v| w`tkl A`iv ej tQb,
FY w` tq evsj v`k`K GKwU dvf` tdtj tQ w`k`vsK| cKti i
gva`tg` `xN`18 eQi ci evsj v`tki Kwl tZ w`b`v`q`M Kti
w`k`vsK| Gi AvtM 1992 mvtj Av`gwR cvUKj etUi Rb` FY
t`q w`k`vsK| cKti i Rb` t`j`v`Kj, civgkR, Mvox, K`u`DUvi
I Ab`vb` wRwmc` tKbv ntj I Mtel Yvi Rb` eivl 124 tKwU
UvKv Ovo Ki tQ bv w`k`vsK| Mtel Yv eivl tctZ mi Kvti i
Mtel Yv cDZovb evsj v`k Kwl Mtel Yv KvDwY`tj i (weGAvim)
cui Pvj bv KvgU`i m`m` `B mvm` I `B DcvPvh`K ev` w` tq
weGAvim MVbZt`sj mstkvatbi kZ`w` tqtQ w`k`vsK|
Ab`w` tK w`k`vsKt` kZ`P` Kvi tY mi Kvti i wbR` Mtel Yv eivl
t`tkl ewAZ nt`Q Kwl Mtel bv cDZovb`\_tj v| w`k`vsK m`T
Rvbn tMtQ, b`v`bvj GwMkvj Pvi vj tUKt`vj wR cR`± (GbGwUic)
bvtg G cKti w`k`vsK tgvU FY w` te GK nrvi 242 tKwU
UvKv| Gi gta` civgkRt` i teZb fvZv, cK`qY, cKti i Mwo,

kxZvZc w`b`v`S`z` h`S`j` l` euRwZK tKv`ubxvi exR cD`k`b`i` KvR
e`q` aiv ntqtQ 331 tKwU UvKv| Gi gta` civgkR e`q`B nt`Q
115 tKwU UvKv| cD`w`K`f`ite` cD`g` cuP` eQti i Rb` cKti e`q`
aiv ntqtQ 622 tKwU UvKv| 622 tKwU UvKv gta` 573 tKwU
91 j`v`L` UvKv w`k`vsKt`Ki Ges` emK 48 tKwU 18 j`v`L` UvKv
evsj v`k mi Kvti i | KgM`Pi cD`g` Astki ev`eivq` mdj` ntj
w`k`vsK KgM`Pi tgqv` evot`e|
w`k`vsKt`Ki gj`weYcbvi dtj Kwl LvZ w`t` kx` cRbb` qJgZvnx
nvBueW exR, KxUvbkK I ivm`v`b`K` mvti i e`envi` ey`x` cvte| Gi
dtj j`v`f`evb` nte euRwZK tKv`ubxvi w`k`vsK 1990-Gi
`k`k`K` AwdKvi w`Q`z` t`k`k` civgkR` q` Kwl LvZ ivolq
w`b`v`q`M` cD`v`nvi` Kivi | w`k`vsK ZLb etj wQ`tj v, Gtz
temi Kwi Dt``v`v`v` w`b`v`q`M` Ki te| w`k`S` temi Kwi w`b`v`q`M
nqub| w`k`S` w`k`vsKt`Ki bmxZ` AbymY` Kivi Kvi tY AwdKvb
t`k`_tj vi Kwl LvZ c`f`i`v`c`pi` aYsm` nq| w`k`vsK Kwl LvZt`K` me
mgq` Aet`nj` vi tP`t`L` t``t`L` AvmtQ| Gi AvtM evsj v`tki
tmvbj x Avk` cvt`Ui D`b`q`b`i` K`_v` etj` cvU`t`K` aYsm` Kti tQ| Gevi
Zivi mvgM`K` Kwl i w`Q`tb` t`j` tMtQ| GK mgq` Kwl tm`Pi` mvgwM`K`
e`e`v`cbv` wQ` evsj v`k Kwl D`b`q`b` Kic`f`i` kb (weGwMv) I cwib
D`b`q`b` t`e`f`W`P` Aax`tb| weGwMv`i` KvH`P` t`g`i` gva`tg` exR I mvi
mieivn` e`e`v` Mto Dt`v`wQ`j` | G` cD`Z`ov`b`i` gva`tg`B` Kwl tZ
fZ`K`i` e`e`v` Kiv` nZv| w`k`S` w`k`vsKt`Ki civgt`k`G`i` AvtM` GB
cD`p`u`q`U` temi Kwi Ki Y` Kiv` nq| 1992 mvtj w`tk`f` m`e`P`t`q` eo
cvU` Kj` Av`g`R`x` et`Ui` Rb` w`k`vsK 2.50 tKwU gw`k`B` Wj` vi
FY` cD`vb` Kti |
G` w` t`K` RwZmsN, w`k`vsK, AvBGgGd, GwMve, AvBwMwemn
`vZvms`_v`\_tj`v` Lv` m`/U` wbtq eo eo K`\_v` ej` t`j` I KvH`Z` w`Q`B`
Ki tQ bv| evsj v`tkm` Mixe t`k`_tj` vi m`/U` tgvKv`tej`vq` Zv` i
cD`Z`k`v`Zi` mrvqZv` ch`S`i`w`K` gtZv` w`t`Q` bv| Mixe t`k`\_tj` vi GB
m`/U`gq` cui` w`Z` tgvKv`tej`vq` D`b`z` t`k`_tj` v`K` GwM`q` Avmvi
Avnevb` Rvbnq` GB AvSRwZK` ms`_tj` v| w`k`S` GLb` ch`S`i` KvH`Z`
tKvb` c``t`q`c` ev` cD`Z`k`v`ZB` i` q`v` Ki tQ` bv` Zivi|

Avj Zve tnv`mb (tgvv`Bj : 01711045421)

÷vd` w` tcvU`f` , `w`b`K` mgKv`j`
mvavi` Y` m`u`v` K, GwMkvj` Pvi vj` w` tcvU`m`q`dvi`v`g, evsj v`k` |